

NEPLAČANI DAVKI, KI BI LAHKO BILI VIR RAZVOJNEGA FINANCIRANJA

“Strpnost do podjetij, ki se izogibajo plačilu svojega deleža davkov, in do režimov, ki jim to omogočajo, je trčila ob dno. Zgraditi moramo povezavo med lokacijami, kjer podjetja dosegajo svoje dobičke in kjer so obdavčena. Da bi to storile, se morajo države članice odpreti in delati skupaj. To je tisto, kar želi doseči Paket za transparentnost.”

PIERRE MOSCOVICI, KOMISAR ZA EKONOMSKE IN FINANČNE ZADEVE, ZA OBDAVČENJE IN CARINO²

“Protislovno je podpirati povečanje razvojne pomoči, obenem pa zamižati na eno oko pri dejavnih multinacionalnih in drugih, ki ogrožajo davčne osnove v državah v razvoju.”

TREVOR MANUEL, JUŽNOAFRIŠKI MINISTER ZA FINANCE, 2008³

Beg kapitala zaradi izmikavanja davkom v nekaterih najrevnejših državah južne poloble še naprej povzroča odtekanje finančnih sredstev, ki bi jih državljanji in družbe teh držav še kako potrebovali. Ta sredstva so preusmerjena v tuje jurisdikcije ali davčne oaze ali so skrita na zasebnih bančnih računih v nekaterih najbogatejših državah na svetu. Tako se od revnih k bogatim prelije ogromno premoženja, mnogo več, kot znaša uradna razvojna pomoč. Ocene kažejo, da skriti finančni tokovi iz držav v razvoju znašajo okoli 1,3 bilijonov dolarjev letno. Več kot polovica teh tokov je povezanih s prirejanjem cen v trgovanju. Multinacionalke se lahko tako izogone plačevanju davkov, države v razvoju pa izgubijo ogromne količine denarja – na letni ravni okoli 160 milijard dolarjev⁴.

Zadnje čase javnost veliko pozornosti namenja multinacionalnim družbam, ki se izogibajo plačilu davkov, in tudi velike blagovne znamke, kot so Starbucks, Google, Amazon in Apple, so bile deležne hudih kritik. Medijska poročila o tem, da je družba Starbucks plačala manj kot odstotek davka od dohodkov v višini 3,5 milijarde evrov, ki jih je ustvarila s prodajo od leta 1998 v Veliki Britaniji,

so povzročila javno ogorčenje po celi Evropi. Uporaba kreativnih ukrepov, s katerimi se multinacionalne družbe izmikajo davkom, povzroča zaskrbljenost, da bo davčno breme razporejeno nesorazmerno. Prav multinacionalne družbe so tiste, ki imajo od t. i. »agresivnega davčnega načrtovanja« v več različnih jurisdikcijah največ koristi. Mala in srednje velika podjetja namreč ne morejo »konkurirati« tem praksam. Davčno izmikavanje multinacionalnih družb je najbolj problematično v državah v razvoju, kjer posledice nižjih davčnih prihodkov neposredno občutijo najrevnejši ljudje na svetu, ki so odvisni od svojega javnega sektorja, saj jim ta zagotavlja izobrazbo, zdravstveno varstvo in osnovne družbene storitve.

V zadnjem času se vedno več pozornosti namenja tudi bogatim posameznikom, ki svoj dobiček ustvarjajo z izmikanjem davkom in svoje bogastvo skrivajo v davčnih oazah. Spomladi 2013 je Mednarodni konzorcij raziskovalnih novinarjev razkril, da je v davčnih oazah po celem svetu skritih na milijarde ameriških dolarjev. Podatki so razkrili umetno mrežo slamnatih podjetij in skritih bančnih računov, v katero je bilo vpletenih več kot 170 držav po celem svetu. Ta podjetja in bančni računi so bili povezani v strukturo, namerno zgrajeno na takšen način, da bi davčne oblasti pripeljale v slepo ulico.

Slovenija je v igri izogibanja davkom sicer dokaj majhna riba, ampak ni imuna na poskuse udeleževanja v igri. Podatki Mednarodnega konzorcija preiskovalnih novinarjev ICIJ kažejo, da je nekaj slovenskih državljanov udeleženi v davčnih utajah preko davčnih oaz⁵, vendar pa je škoda v teh primerih predvsem na strani Slovenije. Preiskav o tem, da bi se slovenska podjetja izogibala plačilu davka v državah v razvoju, ni na voljo, bi pa bilo zanimivo raziskati, ali Slovenija oz. slovenska podjetja prispevajo k begu kapitala iz držav v razvoju.

PRIMER, KI ILUSTRIRA PROBLEM⁶

PERU V AKCIJI ZA DAVČNO PRAVIČNOST

Davčna uprava Peruja SUNAT se je odločila stopiti v boj proti odtekanju davkov zaradi prilagajanja cen v trgovanju. Gre za enega od tipičnih načinov izogibanja davkom: med podružnicami istega podjetja se cene izvoženih izdelkov namerno umetno znižajo (v primeru uvoza se cene namerno umetno zvišajo), kar zmanjša dobičke in s tem davčno osnovo. Čeprav gre v teoriji za nezakonito početje, je v praksi metoda razširjena, saj pravila dovoljujejo podjetjem postaviti cene svojim izdelkom in storitvam dokaj arbitrarno, kar davčnim organom onemogoča nadzor. Davčna uprava Peruja je ocenila, da je med leti 2007 in 2012 590 podjetij sklenilo komercialne transakcije, ki so vključevale namerno prilagajanje cen. To naj bi skupaj znašalo okoli 370 milijard dolarjev, od tega naj bi bilo 65 % mednarodnih transakcij. Namerno prilagajanje cen je postalo pomemben izziv za SUNAT, ki je ocenil, da znaša obseg vseh transakcij s prilagojenimi cenami okvirno 26 % perujskega BDP. Zato je davčna uprava odprla javno razpravo o tem problemu. Leta 2013 je uspela revidirati le delček transakcij s prilagojenimi cenami (le 27 primerov) in ugotovila, da je bila zaradi teh poslov ob 105 milijonov dolarjev davčnih prihodkov. To bi bilo skoraj zadosti za financiranje celotnega javnega programa za skrb za matere in novorojenčke. Če bi davčni organ uspel revidirati vse transakcije s prilagojenimi cenami in če bi bila stopnja izogibanja plačevanju davka ista kot na vzorcu iz 2013, bi perujska vlada lahko

⁶ https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp185-business-among-friends-corporate-tax-reform-120514-en_0.pdf

zbrala dodatnih 3,36 milijarde dolarjev, kar zadostuje za 84 % proračuna za izobraževanje v Peruju.

PRIPOROČILA⁷

Na tem področju lahko Slovenija naredi naslednje korake:

- zajezi izgubo davkov skozi reprezentativno, transparentno in učinkovito globalno davčno telo, ki bi pod okriljem ZN naslovlilo problematiko bega davkov, povečalo mednarodno sodelovanje na tem področju in revidiralo davčne standarde;
- podpira uvedbo popolne transparentnosti pri transakcijah, ki jih v različnih državah izvajajo multinacionalne družbe, ter od multinacionalk zahteva poročanje po državah, ki bi vključevalo:
 - pregled poslovanja družbe (ali skupine) na svetovni ravni: ime vseh držav, v katerih družba posluje, in ime vseh njenih hčerinskih podjetij, ki trgujejo v teh državah;
 - podatke o finančni uspešnosti skupine za vsako državo, v kateri posluje, pri čemer bi ločili podatke o prodaji znotraj skupine in prodaji drugim podjetjem, vključno s podatki o dobičku, prodaji, nabavi in stroških dela;
 - podatke o sredstvih, tj. vsej lastnini, ki jo ima podjetje v določeni državi, njeni vrednosti in stroških vzdrževanja;
 - davčne podatke, tj. podrobne podatke o zneskih, ki jih podjetje še mora plačati in ki jih je že plačalo za vsak posamezni davek;
 - zahteva več jasnosti glede tega, kdo dejansko nadzoruje denar v posameznih podjetjih; pravi lastniki, tisti, ki imajo od lastništva ali nadzora nad podjetjem dejansko korist (t. i. dejanski lastniki), so lahko skriti (npr. s pomočjo zastopnikov ali podjetij v drugih državah), zato oblasti in javnost le z veliko težavo odkrijejo, kdo resnično stoji v ozadju podjetij in drugih pravnih oseb.

¹ Če ni drugače navedeno, je vir <http://www.ekvilib.org/images/stories/BegKapitala/porocilo%20Leva%20roka%20desni%20zep.pdf>

² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4610_en.htm?locale=en

³ <http://eurodad.org/sites/tax>

⁴ <http://eurodad.org/sites/tax>

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=379fb8YvcSQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=qdv5aCWEwAk>

<https://www.youtube.com/watch?v=sd78AAfaqUg>

<http://www.rtvsl.si/slovenija/zgaga-bogati-bogati-je-revni-so-obubozani-zato-je-razkrivanje-podjetij-v-davcnih-oazah-v-javnem-interesu/308455>

⁷ Viri: <http://www.ekvilib.org/images/stories/BegKapitala/porocilo%20Leva%20roka%20desni%20zep.pdf>, <http://eurodad.org/files/pdf/55a3700ad1901.pdf>, <http://www.mladina.si/168715/oecc-davcne-strojke-davcne-kontrole-super-bogatih/>